

การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า¹: ตอน คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เรียนยุคทวินี (Tweenies)

รศ.ดร.อนอมพร เลาหจรัสแสง

ผอ.สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทนำ

ในการเป็นพลเมืองของสังคม/ เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Society/ Economy) ซึ่งเป็นสังคม/ เศรษฐกิจที่เรากำลังก้าวเข้าสู่ นั้น นอกเหนือไปจาก การมีความรู้พื้นฐานระดับอ่านออกเขียนได้ (Literacy) แล้ว ทักษะที่มีความจำเป็นและได้รับการกล่าวถึงอย่างมากในปัจจุบัน ได้แก่ ทักษะในด้านการคิด ทักษะในด้านภาษาเพื่อการสื่อสารในระดับสากล ทักษะในด้านการบริหารจัดการกับข้อมูล สารสนเทศที่มีอยู่มากมายมหาศาล รวมทั้ง ความสามารถในการใช้ และการเรียนรู้ผ่านทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสื่อสาร โทรคมนาคม ที่เรารู้จักกันในชื่อของไอซีที (ICT) นั่นเอง ดังนั้น ในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน/เยาวชน ของเราให้สามารถเติบโตและเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ของสังคม/เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นในด้านการปฏิรูปการศึกษา ทำให้ทั้งผู้สอน และผู้เรียนเกิดความเข้าใจถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน และการเรียนรู้ให้ตอบสนองกับสังคม/ เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และรูปแบบการเรียนรู้ในยุคสมัยหน้าที่กำลังจะตามมา (next-generation of learning)

บทความนี้เป็นตอนที่ 2 ของบทความเรื่อง การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า ซึ่งในตอนที่ 1 ของบทความ (ตอน: อนาคตครูไทย หรือ ครูพันธุ์ C) ซึ่งได้นำเสนอคุณสมบัติและคุณลักษณะ 8 ประการที่จำเป็นอย่างยิ่งของครูผู้สอนไทย ในการเตรียมพร้อมสำหรับรูปแบบ วิธีการสอนและการเรียนรู้ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป สำหรับ บทความตอนที่ 2 นี้ จะมุ่งเน้นถึง คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เรียนในอนาคต 8 ประการ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้แห่งอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกจาก ตัวผู้เรียนเองแล้วนั้น ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเรียนรู้ ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรหันมาให้ความสำคัญกับคุณลักษณะดังกล่าว เพื่อร่วมกันเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนต่อไป

¹ บทความ ความยาว 3 ตอนนี้ เขียนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นความพยายามส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหรือ คุณสมบัติที่สำคัญของ ครูผู้สอน และ ผู้เรียนยุคใหม่ ทั้งนี้เพื่อเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมของ ครู อาจารย์ และผู้เรียน เพื่อการพัฒนาการศึกษาในบ้านเราเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังหวังว่าผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาจะได้ใช้ประโยชน์จากแนวคิดในบทความนี้ ในการทบทวนถึง หลักสูตรการเตรียมความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษาที่ได้ดำเนินการอยู่ หรือ จะดำเนินการในอนาคต ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา เรียนรู้ในบ้านเราอย่างเป็นรูปธรรม ต่อไป

คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เรียนยุคทวินี (Tweenies)

ผู้เรียนในยุคทวินี (Tweenies) หมายถึง ผู้เรียนที่เกิดในช่วงปลายของสหัสวรรษที่แล้วถึงช่วงต้นของสหัสวรรษปัจจุบัน หากนับอายุแล้ว คงจะได้แก่ ผู้เรียน/เยาวชนที่มีช่วงอายุประมาณ ไม่เกิน 10 ปี ซึ่งผู้เรียนกลุ่มนี้ ถือเป็นผู้เรียนในยุคแห่งอนาคต ซึ่งได้รับการมองว่า จะมีคุณสมบัติที่แตกต่างจากผู้เรียนในยุคที่ผ่านมา มาก่อนข้างชัดเจน ทั้งนี้ เนื่องจากการที่ผู้เรียนในกลุ่มดังกล่าวเกิดมาพร้อมกับยุคที่คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เครื่องมือสื่อสาร โทรศัพท์มือถือ และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การใช้งานเครื่องมือฯ ดังกล่าวถือเป็นเรื่องปรกติ โดยที่ผู้เรียนกลุ่มนี้จะรู้สึกแปลกใจ หากพูดถึงช่วงเวลาของผู้คนที่ใช้ชีวิตโดยปราศจากคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือ ไอพ็อด หากจะเปรียบเทียบกับปัจจุบัน คงเหมือนกับเราที่รู้สึกแปลกใจ เมื่อทราบถึงช่วงชีวิตของผู้คนที่ปราศจาก โทรศัพท์ หรือ รถยนต์ นั่นเอง นอกจากนี้ผู้เรียนในยุคนี้ มักจะมีแนวโน้มที่จะมองโลกในแง่ดี ชอบทำงานเป็นทีม ชอบการเรียนรู้แต่ก็จำกัดเฉพาะในเรื่องที่สนใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่เกิดมาในยุคของครอบครัวลูกน้อย (fewer Children family) ส่งผลถึงการได้รับความเอาใจใส่มากขึ้นจากครอบครัว นอกจากนี้ คำขวัญ หรือ สโลแกนของผู้เรียนยุคทวินี ได้แก่ “I , me first, I-Pod, Myself, My own needs” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง การคลั่งไคล้กับเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น ไอพ็อด รวมถึงการที่ผู้เรียนในยุคทวินี จะถือความต้องการจำเป็น ความถนัด และความสนใจของตนเองเป็นสำคัญในการตัดสินใจดำเนินการใดๆ นอกจากนี้ ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้นั้น ผู้เรียนยุคทวินีนี้มักให้ความสนใจกับการเรียนรู้จากเครือข่าย หรือ จากชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะออนไลน์ หรือไม่ก็ตาม โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีความสนใจเดียวกัน ชุมชนรอบตัว มากกว่าการเรียนรู้จากครูผู้สอน

สำหรับคุณลักษณะที่จำเป็น 8 ประการสำหรับผู้เรียนในยุคทวินีนั้น ได้แก่

1) **ความรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ (Autonomous Learning)** หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง รู้จักวิธีการในการไปถึงเป้าหมายนั้นๆ อย่างยืดหยุ่น ตลอดจนการมีวินัยในการเรียนรู้ของตนเอง โดยที่ไม่ต้องให้มีผู้ใดมาบังคับ รวมทั้ง การมีความเป็นผู้นำใหญ่ภายในตนเอง ทักษะประการแรกนี้ ถือว่ามีความสำคัญมากเป็นอันดับแรก และเป็นทักษะที่ต้องการ การปลูกฝังไม่เพียงแต่จากครูผู้สอน จากระบบการศึกษา หรือ สังคมฯ เท่านั้น หากการปลูกฝังทักษะดังกล่าวยังต้องอาศัยสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังจากครอบครัวเป็นสำคัญ

2) **ทักษะด้านการคิด** หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถพัฒนา หรือได้รับการฝึกฝน ทักษะในด้านการคิดอย่างมีระบบและส่งผล ให้สามารถคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการฝึกฝนทักษะด้านการคิดนั้น ประกอบไปด้วยการคิดในหลายลักษณะ แต่ที่สำคัญมากสำหรับผู้เรียนในยุคทวินีนี้ ได้แก่ การพัฒนาทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ (creative Learners) การคิดวิเคราะห์ (analytical

thinkers) การคิดไตร่ตรอง (reflective thinking) รวมทั้ง ทักษะในการคิดแก้ปัญหา (problem solvers)

3) ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Collaborators)

หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความสามารถในการประสานงานกับผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี มีทักษะของการเป็นผู้นำ รวมทั้งการเป็นผู้ตามที่ดี สามารถสื่อสารกับผู้อื่นในการดำเนินงานต่างๆ เช่น การมอบหมายงาน การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เป้าหมายร่วมกันให้กับผู้ร่วมงานอื่นๆ ได้ รวมทั้งการเป็นผู้ฟัง และ ผู้ร่วมปฏิบัติงานที่ดี โดย ผู้เรียนในยุคทวินนี้ควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Collaborative Learning) โดยทักษะที่ต้องมุ่งเน้น ได้แก่ ทักษะพื้นฐานด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ทักษะในการสืบเสาะค้นหา (Enquirers) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีคุณลักษณะของการเป็นนักสำรวจที่ดี ชอบที่จะศึกษาค้นคว้าสิ่งต่างๆ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานของตน โดยการสังเกต เปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่าง รวมทั้ง การสืบค้นเพื่อการศึกษาค้นคว้า ความรู้ ข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่อย่างมหาศาลทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต ทักษะสำหรับการสืบเสาะค้นหานี้ครอบคลุม การที่ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการเลือกสรร/ คัดกรองสารสนเทศที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ ได้อย่างเที่ยงตรง รวดเร็ว อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ความกระตือรือร้น (active learners) หมายถึง การที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้เรียนในลักษณะเชิงรุก กล่าวคือ ไม่เป็นเพียงผู้ฟัง (นิ่งๆ) ที่ดีในชั้นเรียน หรือ ในการเรียนลักษณะออนไลน์ ผู้เรียนเชิงรุก หมายถึงการที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ร่วมมือที่ดีของผู้เชี่ยวชาญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับการเรียนจากผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้เรียนควรให้ความใส่ใจในการเรียนรู้ (attentive) ศึกษาเนื้อหา รู้จักถาม/ตอบคำถามในบริบทที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่มีความหมายให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้ง การฝึกฝน ทักษะในด้านการแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็น อย่างเหมาะสม และ ถูกกาลเทศะ

6) ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (ICT skills) ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะถึง การที่ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในด้านการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ หรือ โปรแกรมสำนักงานเท่านั้น หากหมายรวมถึง การที่ผู้เรียนสามารถดูแลรักษาเครื่องมือและ/หรือระบบต่างๆ ได้ในระดับพื้นฐาน (maintenance) นอกจากนี้ ยังหมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการใช้ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และสื่อสารโทรคมนาคมหรือไอซีที (ICT) ในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครอบคลุม ทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ทักษะในการสืบค้น (search skills) ทักษะในด้านการใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสารผ่าน ICT และ/หรือ ทักษะในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์ที่เหมาะสม เป็นต้น

7) ทักษะในด้านการใช้ภาษาสากล (Second Language Skills) หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการใช้ภาษาที่สอง ซึ่งหมายถึง ภาษาที่ไม่ใช่ภาษาแม่ หรือ ภาษาหลักของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ในระดับที่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี สำหรับผู้เรียนในยุคทวินนี้นั้น ภาษาสากลสำหรับบ้านเราที่ถือได้ว่าสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ภาษาอังกฤษ

นั่นเอง เพราะถือเป็นภาษาสากลที่ได้รับการนำไปใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุดในโลกอินเทอร์เน็ต
ดังนั้น ในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับการเรียนรู้ในยุคสมัยหน้านั้น ควรมีการ
เตรียมพร้อมผู้เรียนในด้านภาษาอังกฤษ

**8) ความสนใจในวัฒนธรรม (Engaged with Cultural) และ ความตระหนักถึงความเป็นไป
ในโลก (World Awareness)** คุณลักษณะข้อนี้ หมายถึง การที่เราจะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ใส่ใจ
และเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง อย่างน้อยในระดับที่เพียงพอที่จะทำให้รู้จักตนเอง รู้จัก”
ราก” หรือ ประวัติศาสตร์ของตนเอง และสังคมที่อาศัยอยู่ (self-identity) ทั้งนี้เพื่อจะได้สามารถ
เปรียบเทียบความเหมือนหรือแตกต่างกับสังคม/โลกรอบตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่ง
โลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งการเชื่อมต่อกันบนโลกสามารถเกิดขึ้นได้ภายในพริบตาอัน ความ
แตกต่างทางวัฒนธรรมนับวันจะน้อยลงทุกที การที่พลเมืองในสังคมใด สามารถที่จะคงไว้ใน
วัฒนธรรมที่ดีของตนเองไว้ได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถเปิดรับวัฒนธรรมและความเป็นไปในทาง
ที่ดีของโลกภายนอกได้นั้น ก็จะทำให้สังคมนั้นมีความได้เปรียบสังคมที่ไม่รู้จักเห็นคุณค่าใน
วัฒนธรรมของตนเอง และคอยที่จะรับเอาวัฒนธรรมของคนอื่นๆ เข้ามาเพียงทางเดียว

บทสรุป

ในตอนสองของบทความนี้ ได้กล่าวถึง คุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้
เรียนรู้ในยุคสมัยหน้า (next-generation of learning) โดยได้แนะนำถึง คุณลักษณะพึงประสงค์ 8
ประการ ของผู้เรียนในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่จำกัดเฉพาะ ครูผู้สอน หรือ
สถาบันการศึกษา แต่หมายรวมถึง ตัวผู้เรียนเอง ครอบครัว และ สังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญ
ของคุณลักษณะ / ทักษะฯ ทั้งหมดที่ได้กล่าวมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณลักษณะ/ ทักษะ ลำดับที่ 1
และลำดับที่ 8 กล่าวคือ ทั้งในเรื่องของ ความรับผิดชอบและพึงพาตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งต้องการ
การฝึกฝน และเรียนรู้จาก ด้นแบบ หรือ จากตัวอย่างที่ชัดเจน ไม่ว่าจะ เป็น คนในครอบครัว
ครูผู้สอน สังคม ฯลฯ และคุณลักษณะ/ ทักษะของการรู้จักวัฒนธรรมตนเองของผู้เรียนในอนาคต
ในการตระหนัก รู้คุณค่า และ หวงแหนในความเป็นไทย (Thainess) ไปพร้อมๆ กันกับการรับรู้ ถึง
การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก